

TWEEDE VLAAMSE TV-KETEN.
OPEN UNIVERSITEIT OF NIET?

Prof. Dr.J. BRIERS
Assistent F. BEKE

PS01

UNIVERSITEIT GENT
Vakgroep Communicatie-
wetenschappen
Korte Meer 7-9-11
B-9000 GENT

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

TWEEDE VLAAMSE TV-KETEN. OPEN UNIVERSITEIT OF NIET?

We zijn altijd voorzichtig, wanneer we buitenlandse toestanden tot voorbeeld nemen bij het zoeken naar een oplossing van Belgische mediaproblemen. U begrijpt dat : we hebben in dit kleine en tweetalig land minder mogelijkheden. Maar we moeten de buitenlandse oplossingen kennen, om te weten hoe we onze eigen vraagstukken best oplossen.

De radio, lang vóór de televisie een der meest baanbrekende media, heeft ons de weg getoond. Ook de strenge differentiëring, die in de goede radio-instituten wet geworden was, moesten we alhier met bescheiden middelen realiseren. De BBC biedt zijn 50 miljoen luisteraars Radio 1 (ontspanningsmuziek), Radio 2 (amusement in het algemeen), Radio 3 (concert- en meditatieketen), Radio 4 (woord en informatie), naast talrijke regionale en lokale omroepen.

Wij hebben in Vlaanderen slechts de financiële en dus artistiek organisatorische mogelijkheden van een volk met 5,5 miljoen luisteraars, en moesten dus een enger keuze doen : BRT-1 (informatie en woord), BRT-2 (ontspanning en regionaal), BRT-3 (concertketen en 3de programma). Ook in de televisie zullen we de talrijke diverse geslaagde genres, in grote landen gespreid over 3 of 4 tv-ketens, moeten samenballen in slechts 2 tv-programma's. Als het beredeneerd en vooruitziend gebeurt, kan het nog meevallen ook.

FRANKRIJK : TOONAANGEVEND

De ORTF lijkt mij het meest fascinerend geval, het omroep-instituut waar overtalrijke experimenten worden gewaagd en waar die ook meestal met succes worden bekroond.

Twee hoofdprincipes, modern en actueel, waarover in de preliminaire BRT-besprekingen over een tweede tv-keten niet gerept wordt, domineren de hele tv-politiek der toekomst : verhoogde kwaliteit door de concurrentie enerzijds, en een grotere diepgang door de regionalisering anderzijds.

ORTF : *Concurrerende ketens*

In het activiteitenrapport 1970 van de ORTF (1) lezen we, dat in januari van datzelfde jaar voor de televisie twee totaal onafhankelijke ketens werden afgebakend, met twee afzonderlijke (en werkelijk concurrerende) directies. In afzienbare tijd zullen deze 2 programma's ook over dezelfde financiële en technische mogelijkheden beschikken : „Les conditions d'une concurrence harmonisée, entre les deux chaînes se trouvant remplies, le conseil d'administration ...”

Naast de 2 directies en directeurs van de ketens, werden 2 eveneens concurrerende directies en directeurs van de informatie ingesteld. Tijdens regelmatige bezoeken met universiteitsstudenten aan de ORTF ben ik daarover heel wat méér te weten gekomen, dan in studies en verslagen staat te lezen. Deze informatiedirecteurs stellen zelf, in overleg met de directeur-generaal, hun ploeg samen; Pierre Desgraupes, directeur van Information Première, heeft hoofdzakelijk gerecrueteerd bij de journalisten die in mei 1968 staakten; en Jacqueline Baudrier, directeur van „24 heures sur la 2”, bij de niet-stakers. Desgraupes is links en Baudrier rechts. Sterkere concurrentie kan men zich moeilijk indenken. En wat zijn nu de resultaten : beide directeurs, maar ook de Raad van Beheer en de directeur-generaal en zelfs de pers zijn opgetogen over het experiment en denken er geen ogenblik aan het op te geven.

Voor een BRT-instituut, dat zelf een 2de tv-keten wil invoeren, zal het ontleden van de inhoud der 2 Franse programma's eveneens leerzaam zijn.

Gezien het hier om concurrerende netten gaat, zal men in beide de meeste genres aanwezig vinden. Zo wordt door de twee directeurs een grote inspanning gedaan op het gebied van de economische informatie (2) en van de culturele. Daar ik steeds een hardnekkig promotor was van méér evenwicht in onze radio- en tv-berichtgeving, door naast het alles dominerend oorlogs-, rampen- en sensatienieuws ook de binnenlandse cultureel-artistieke en economische informatie in de hoofdjournaals te schuiven, ben ik voor dit Franse systeem volledig gewonnen. Een derde element, dat we zullen bespreken in het hoofdstuk over de 3de ORTF-keten, sterkt ons nog in onze overtuiging.

(1) Rapport d'activité 1970. ORTF blz. 17.

(2) Ibid. p. 17.

Een vierde inhoudsfactor, die de promotors van een 2de „educatieve” keten tot nadenken moet stemmen, is „la matière éducative” (1) : „En 1970, les Emissions éducatives, qui sont réparties sur les deux chaînes, ont atteint une moyenne de 38 heures par semaine, ce qui équivaut à 10,58 % du volume total des programmes télévisés”.

Parijs : geen culturele 2de keten.

In 1964, bij de stichting van het 2de Franse televisienet, zat ongeveer dezelfde idee voor als nu bij ons : er werd een cultureel, zelfs experimenteel 2de programma in het leven geroepen. Maar nooit heeft men hier méér dan 13,5 % van de kijkers kunnen aantrekken, en zoals overal is men van deze oorspronkelijke conceptie vlug teruggekomen. Toen dan in 1967 de kleuren-tv haar intrede deed, werd tegelijkertijd gestart met een totaal nieuwe omroepbeleid : er zou naar evenwicht tussen de 2 ketens gestreefd worden door het invoeren van een modern principe : 2 netten die op programmeergebied totaal onafhankelijk zouden worden, dus concurrerend.

Met de vaste bedoeling het kijkerspubliek van France 2 zo spoedig mogelijk van een klein naar 45 % te doen overhellen, werden de volgende tactische maatregelen getroffen (2) :

- talrijke rechtstreekse uitzendingen
- wekelijkse periodiciteit
- dagelijkse aantrekkingspunten
- het inschakelen van de culturele- en meditatieprogramma's rond 21.30 u., dus na de populaire hoofdmanifestatie en toch nog op een gunstig uur.

ORTF : 3de TV-keten regionaal

Nadat de Franse Eerste-Minister op 16 september 1969 het invoeren van een 3de tv-net had aangekondigd, heeft de directeur-generaal een groep samengesteld die de uitwerking moest voorbereiden. Deze bestond uit de directeurs van de planningsdienst, van financiën, van de exploitatie, van het personeel en van de regionale omroepen.

(1) Ibid., p. 18.

(2) Ibid., p. 40.

Dit derde net, op 625 lijnen UHF in kleur, zal op 4 jaar tijd, dus reeds in 1976, het hele Franse gebied bestrijken. Er zal gestart worden met 3 u. per dag op de uren van grote kijkdichtheid, nml. van 19.30 tot 22.30 u. En supplementaire uren zullen mogen toegekend worden aan socio-educatieve organisaties, van 18 u. af.

De grote principes zijn andermaal zeer duidelijk (1) :

- kleur
- geen specialisatie, dus informatie en cultuur en opvoeding en ontspanning
- regionalisatie van de programma's, die niet alleen gewestelijk zullen gericht zijn, maar ook geproduceerd, dus in de diverse regio's; een nationale uitzending op de derde keten, zal op die manier bijdragen tot de culturele uitbouw van de provincies.
- Rijsel en Marseille zullen het eerst als productiecentra ingeschakeld worden.
- ruime periodieke informatie en documentaires
- een veel kleiner aandeel van de buitenlandse inbreng. En slechts 40 % van de programma's zullen aangekocht worden, terwijl 60 % zelf worden gerealiseerd.

Waarom wordt France 3 gewestelijk?

Omdat voorheen reeds de 2 nationale televisieketens zeer nauw samenwerkten met de gewestelijke studio's en dit tot eenieders grootste voldoening. „Quant à la participation des régions aux chaînes nationales ... elle a été en 1970 de près d'une heure et demie par jour en moyenne. En ce qui concerne l'information seule, la part des régions dans les journaux télévisés nationaux est supérieure à deux fois celle des trois agences internationales réunies” (2)

Wellicht gaan de lezer van deze cijfers nu de ogen open en ziet hij het antwoord op de vraag, waarom het nieuws van de ORTF zoveel grondiger, interessanter, regionaal dus nationaal, meer Frans en boeiender, menselijker is dan het onze.

De inhoud van het ORTF-TV-nieuws is echter nóg méér op de regionale inbreng gericht dan u tot nog toe kon vermoeden. De regionale tv-journaals, die dagelijks uitgezonden worden van

(1) Ibid., p. 51.

(2) Ibid., p. 95.

19 tot 19.20 u., zijn, sedert 4 april 1970, simultaan overgenomen door de *twee* nationale ketens.

De onvermijdelijke evolutie naar de regionalisering van radio en televisie in al de Europese landen, heeft in Frankrijk trouwens niet moeten wachten op het tot stand komen van een 3de keten. Reeds de 2de was gedeeltelijk gewestelijk geconcipeerd : „Lors-que le nombre des personnages qui ont la possibilité de recevoir la 2ème chaîne aura atteint celui des téléspectateurs qui recoivent actuellement la 1re, les journaux télévisés (régionaux) pourront être uniquement diffusés sur la 2ème chaîne, déjà spécifiquement régionalisée comme le sera la 3ème”.

Iedere grote regionale omroep produceert daarenboven een wekelijks magazine, „... en attendant que la 3ème chaîne leur donne à la fois les moyens et la possibilité de s'exprimer pleinement”. Sedert 1968 ten slotte realiseren de regionalen om de vier zaterdagen voor de 1ste tv-keten het programma „Vivre en France”, waarin de merkwaardigste reportages der gewesten verwerkt worden : in 1970 waren er dat 40.

Onmiddellijke toekomst : de derde Franse televisieketen zal, aldus J. Homéry — destijds de baas van de regionale radio- en televisie-omroep in Frankrijk — een volwaardige gewestelijke televisieketen worden, met zeer ruime middelen en een bijzonder actuele en invloedrijke opdracht.

Opmerking : Frankrijk is tien maal groter dan Vlaanderen, dus zijn de regio's er veel uitgebreider en wordt de vergelijking onmogelijk? Ik maak een eenvoudig rekensommetje : Frankrijk (46 miljoen) — Parijs (7 miljoen) = 39 miljoen.

De ORTF telt 30 productiecentra voor de radio : die worden dus bestemd voor bevolkingsgemeenschappen, die weinig of niet groter zijn dan die van elk der Vlaamse gewestelijke omroepen. De ORTF telt „23 bureaux d'informations et centres d'actualités télévisées” (1) : dat maakt gemiddeld één gewestelijke tv-omroep per 1.600.000 inwoners. Maar onze regionale Omroep Antwerpen is gelegen in een provincie met evenveel mensen.

Voorlopig besluit : de Raad van Beheer van onze BRT kan drie opties nemen :

1. Alles te Brussel, stad met 80 % Franstaligen, blijven centraliseren, en dus ook de 2de tv-keten nationaal maken.

(1) Ibid., p. 95.

2. Brussel, waar de toekomst der Vlamingen op zijn minst onzeker is, verlaten. Maar wijzelf mogen de hoofdstad niet definitief afstoten.
3. De gulden middenweg kiezen, de optie van het buitenland, die rekening houdt met al de mogelijkheden, en naast de nationale 1ste keten een tweede regionale uitbouwen, die rechtstreeks beantwoordt aan de meest recente evolutie in de meeste moderne Europese landen rondom ons. We laten Brussel niet los, maar onze grootste staatslieden houden toch hoe langer hoe meer rekening met deze noodgedwongen desertie : indien we op dat moment, dat veel vroeger kan aanbreeken dan we denken, wat de regionale infrastructuur betreft met ledige handen staan, zal men ons, zeer terecht een totaal gebrek verwijten aan voorzienigheid.

Laatste berichten over France 3 (1)

De ORTF-raad heeft zijn besluiten bekend gemaakt.

De 3de ORTF-keten, volledig in kleuren, zal van 31 december 1972 af de ether ingaan, en wel met drie uren per dag, zeven dagen per week. Zoals voorzien zullen het de regionale omroepen zijn, die hier eindelijk een eigen net krijgen, en die zowel nationaal als afzonderlijk voor de eigen regio kunnen uitzenden. De programma's worden voor 1/3 door deze gewestelijke tv-centra geleverd; een derde zal uit buitenlandse produkties bestaan en een derde uit programma's van Parijs. De belangrijkste regionale omroepen zal men uitbreiden om deze opdracht te kunnen verwezenlijken. En men rekent er op dat het niveau even hoog zal zijn als dat van de andere nationale ketens.

Men is van plan de diverse genres die nochtans niet zo heel veel zullen verschillen van die der andere 2 netten, anders te schikken. Zoals in al de regionale omroepen, richt men zich vooral tot de gewone man : dus beginnen hier de hoofduitzendingen vroeger, te 19 u., en eindigen ook minder laat, te 22.00 u. Zwakke momenten in de tv-avond van France 3 voorziet men dus niet.

Veel genres worden gewoon verplaatst naar een ander milieu, naar de buiten, de landbouwers en de bergen : het kinderkwartiertje o.a., de grote documentaires; of naar de typische steden : de concerten en de kleinkunst. De kijker krijgt twee hoofd-

(1) *Micro* et caméra. Dec. 71, ORTF, p. 22.

programma's per avond, nml. een te 19.30 u (toneel, film, Franse feuilletons, concerten, reportages) en een te 21 u. (variétés en documentaires).

Het regionaal nieuws zal uitgezonden worden „par décrochage”, te 21.45 u. En sommige collega's van onze Vlaamse Televisie, die koppig volhouden dat samenwerking tussen radio en tv onmogelijk is, zullen verrast lezen, dat het hoofdnieuws wordt geproduceerd in nauw overleg met France-Inter: dit „radiojournaal” wordt natuurlijk geïllustreerd met de mooiste actualiteitsbeelden van de dag.

Het openstellen van deze 3de keten beschouwen de Fransen als hun belangrijkste culturele verwezenlijking der laatste jaren.

DUITSLAND : PARLEMENT WENST CONCURRENTIE

In de Bondsrepubliek, verdeeld in grote en kleine „landen” met ieder een eigen omroepwezen en heel dikwijls met een verschillende structuur, moeten we vooraf even blijven stilstaan bij de eerste keten van de ARD (1), het zogeheten Gemeinschaftsprogramm, aan hetwelk al de „landen” deelnemen, met een aandeel dat min of meer rechtstreeks in verhouding staat tot hun bevolking, of tot hun inkomsten van de radio- en tv-belasting.

Dit is een regionale tv-keten, met een structuur als die van BRT-2, waar ook de diverse regio's na mekaar en niet steeds in dezelfde volgorde aan de beurt komen, en waar ook sommige activiteiten bij één studio gecentraliseerd worden: het nieuws in Hamburg, zoals in BRT-2 de sport bij Omroep Brabant.

Juist zoals in Groot-Brittannië werd naast deze eerste tv-keten door de regering een tweede in het leven geroepen. In Engeland is de eerste nationaal en de ITV regionaal gestructureerd; in de Bondsrepubliek is de eerste regionaal en de tweede gecentraliseerd in 1 stad, Mainz. In Engeland is de eerste een nationale en de tweede een onafhankelijke: zo ontstond, aldus wilden het de parlementen, in beide landen een sterke concurrentie, die de vitaliteit der medewerkers en de kwaliteit bijzonder sterk in de hand werk. Als we nu nog vaststellen en goed onthouden, dat ook in Frankrijk in 2 nationale ketens de concurrentie gewild

werd ingevoerd, en tot eenieders voldoening, lijkt me dit een der basisprincipes waarmede de BRT rekening zal moeten houden.

De derde TV-programma's van de Bondsrepubliek

Ze kwamen, dus naast het „Gemeinschaftsprogramm van de ARD en naast het „Zweites Deutsches Fernsehen”, in 4 televisiegebieden tot stand.

- het „Studienprogramm” van de Bayerischer Rundfunk te München
- het derde tv-programma van de Hessischer Rundfunk te Frankfurt
- het derde tv-programma van de Norddeutsche Rundfunk te Hamburg, die hiervoor samenwerkt met Radio Bremen en Sender Freies Berlin
- het derde tv-programma van de Westdeutscher Rundfunk, te Keulen

Aan deze vier heeft het gekende Hans Bredow Institut van de Hamburgse universiteit een interessante studie gewijd, nml. „Die Dritten Fernsehprogramme”, van Dieter Ross (1). Deze heeft onze samenvattende opdracht aanzienlijk vergemakkelijkt.

Voor deze derde keuzemogelijkheid in West-Duitsland heeft men (en we denken dadelijk aan Groot-Brittannië waar een analoge beslissing viel) geen beroep gedaan op een nieuwe instelling, zoals voor het ZDF en de ITV, maar op de bestaande Duitse omroepinstituten van de ARD.

De richting in dewelke werd uitgekeken, was die van educatie en informatie, maar in de breedst mogelijke betekenis. Of anders uitgedrukt: in deze Duitse derde tv-keten speelt de ontspanning een kleine rol. Met als onmiddellijk gevolg, dat we het hier moeten hebben over minderheidsprogramma's. Gezien we deze algemene studie van de tv-ketens hebben ondernomen in functie van het invoeren van een *tweede* BRT-TV-net dient er dadelijk aan herinnerd, dat de Duitsers, juist zoals de Fransen en de Britten en de Nederlanders, bij het tot stand brengen van HUN TWEDE TV-KETEN, zonder enige aarzeling opteerden voor een complementaire of een concurrerende, en geen educatief net.

(1) Arbeitsgemeinschaft der Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland.

(1) 1967.

Het object van dit hoofdstuk is dus de studie van de DERDE PROGRAMMA's in West-Duitsland, een rijk gebied dat trouwens in de mogelijkheid verkeert zelfs vierde programma's te realiseren.

Een eerste vaststelling van auteur Dieter Ross is het feit, dat de invloed van de televisie op het gebied van kennis en opinievorming sterk overdreven wordt. In ieder geval kan hier enkel sprake zijn van (1) educatie in begrensde zin, nml. „het resultaat van een duurzaam informatieproces, dat daarenboven slechts waarde krijgt door persoonlijke selectie en verwerking van de monologische en publiek aangeboden vormingswaarden”. Maar het is wel zo dat het begrip vorming zelf een enigszins gewijzigde betekenis heeft gekregen in de loop der laatste jaren : het overwegend immobiel klassieke vormingsideaal is nu een meer dynamisch en sociaal streven geworden naar de kennis van de wereld. En dit schijnbaar veruiterlijkt educatiebegrip schijnt wel het aanvaarden van de massamedia als hulpmiddel in de hand te werken.

Dat belet Dieter Ross niet nog andere zwakke punten van het medium televisie als educatie-katalysator aan te stippen. Maar dat heeft de media natuurlijk evenmin belet het toch maar te proberen.

Einde 1959 hebben NRD en WDR het besluit genomen ter afwisseling met het bestaande ARD-Gemeinschaftsprogramm, een tweede programma voor te bereiden. Het was echter rond die tijd dat de regering Adenauer, naast en tegen de bestaande regionaal gestructureerde ARD, een nationale 2de keten wou uit de grond stampen. Dus weigerde de Bundespostminister voor het geplande 2de programma van WDR en NDR de nodige golf lengten ter beschikking te stellen.

Maar op de 28ste februari 1961 heeft het Hoger Gerechtshof te Karlsruhe het Adenauerplan vrijdeld, door te beslissen dat niet de Bundesregierung maar, zoals in het verleden, uitsluitend de Länder de media in hun bevoegdheid zouden houden. Zo ontstond op 6 januari 1961 het Zweites Deutsches Fernsehen, en konden de Länder gaan denken aan een 3de tv-keten, in feite de tweede binnen het kader van de overkoepelende ARD.

Begin 1964, na moeizame onderhandelingen, hadden de WDR, NDR, HR en BR de toelating een eigen regionaal 3de programma gestalte te geven.

(1) Ibid., p. 13.

De Bayerische Rundfunk besloot van meetaf aan er een „Studienprogramm” van te maken, „ein Programm für alle, aber nicht für alle zur gleichen Zeit”.

Heel anders was de conceptie van de Hessischer Rundfunk voor zijn 3de programma. Alhoewel gedeeltelijk educatief, zou het hoofdzakelijk het medium zijn voor „die ausführliche Berichterstattung über Hessische Belange”, dus gewestelijk.

De NDR zou, samen met Bremen en Sender freies Berlin, vooral de nadruk leggen op „künstlerische Themen”, wat weer iets totaal anders is.

De WDR ten slotte zal voor leergierige minderheden langs het derde net educatieve, informatie- en ontspanningsprogramma's uitzenden. Tot 20 u. presenteert men er overwegend regionale informatie uit Nordrhein-Westfalen.

En toen kwam een vijfde partner aansluiten bij de club der derde tv-programma's, en dat was de Südkette, (SDR, SR en SWF) eveneens met ernstiger inhoud.

Laatste evolutie van de Duitse 3de netten

De kritiek op het beleid inzake de 3de ketens wordt in de laatste tijd steeds heftiger : ze zouden te weinig een echte alternatieve keuze laten, behandelen dezelfde thema's als de eerste en de tweede, ze zijn te elitair, te exclusief en, wat men wel kon verwachten, van „een soliede langdradigheid”.

Als tweede verschijnsel, en dat zal de beslissende Vlaamse overheid doen nadenken, is de belangstelling van de Duitse kijkers beneden alle verwachtingen gebleven : de ontgoochelende studieresultaten van Infratest wijzen op een maximale aanwezigheid 's avonds, van 108.000 kijkers in Hessen, 240.000 in Beieren en, wat bijzonder weinig is, 279.000 voor Nordrhein-Westfalen. Voor de 5 3de programma's bereikt men zeker geen miljoen, dus voor het hele bondsgebied, wat veel te weinig is in verhouding tot de aanzienlijke geleverde financiële inspanningen. In procenten uitgedrukt, maakt dat voor Beieren 7 %, voor Hessen 3 en voor Nordrhein-Westfalen nauwelijks 2,5 %. Voor een medium als de televisie acht men deze resultaten in Duitsland bijzonder teleurstellend (1).

(1) Die Zeit, 10.9.71 Süddeutsche Zeitung, 5.5.71.

Alles wijst er op, schrijft de Duitse pers (1), dat de massamedia eerst en vooral een te eierzuchtige uitbreiding hebben nagestreefd, en daarna moesten vaststellen dat alle omroepinstituten, die ook de minderheden massaal willen bedienen, met zeer zware financiële zorgen te kampen hebben.

In de grootste Duitse omroep, de WDR, heeft men, na enige aarzeling, de noodzakelijke maatregel getroffen na deze onaangename les. Men is dadelijk gaan inkrimpen en rationaliseren. Het derde tv-programma, dat er onafhankelijk was, werd van 1 januari j.l. bij het eerste gevoegd, de afzonderlijke directeur verdween; het aantal uitzendingen wordt drastisch verminderd.

Daarenboven is het evident, dat de 5 hoe langer hoe meer denken aan het nutteloze van deze separate grote inspanningen voor kleine groepen en aan een samenbundelen der krachten. Velen dromen van één derde programma van de 5 samen, trouwens met een luchtiger karakter, met het gevolg dat het ZDF reeds noodkreten slaakt en nu voor een dubbele regionale concurrentie vreest vanwege ARD-1 en ARD-3.

Zonder twijfel evolueert men tamelijk vlug in die richting van nauwe samenwerking, wat dus veel méér betekent dan een gewone programmawisseling; een verworvenheid wil men alleszins bij deze samenbundeling veilig stellen, en dat is, dus in deze 3de tv-ketens, de regionale informatie.

Samenvatten : het is alleen in Duitsland dat men werkelijk het experiment van sterk educatief gerichte 3de ketens heeft durven wagen. Het is mislukt : te buitensporige grote uitgaven tegenover veel te weinig kijkersbelangstelling. Door de beste programma's niet alleen in het eigen omroepgebied maar in de hele Bondsrepubliek uit te zenden, hoopt men heel wat te besparen. Men zal het dus waarschijnlijk gaan proberen met een 3de méér geüniformiseerde keten, met een ietwat lichter karakter en met méér regionale opdrachten.

Misschien kunnen we in Vlaanderen, in plaats van ook dezelfde verkeerde weg te bewandelen, meteen de goede richting kiezen en ons de lessen van het buitenland te nutte maken.

En niet vergeten : wij hebben nog veel minder geld dan Duitsland. En véél minder kijkers !

(1) Frankfurter Allgemeine, 13.8.71.

In een artikel als dit lijkt het mij absoluut noodwendig niet alleen de toestanden van vandaag en de plannen voor morgen te onderzoeken, maar het begin van de evolutie op te sporen, de voor geschiedenis die geleid heeft tot de huidige rijke Britse programmakeuze, tot de fascinerende differentiëring van officiële en commerciële, nationale en regionale, gemengd lichte en ernstige en educatieve tv-ketens.

Toen in Groot-Brittannië in 1954 een tweede tv-keten tot stand kwam, in het parlement door een conservatieve regering onverwacht met een kleine meerderheid gestemd, werd het een gematigd commerciële onderneming. Maar wat voor ons veel belangrijker is : the Independent Television werd regionaal gestructureerd. Zoals in Duitsland de 1ste tv-keten van de ARD, maar nog wel méér gedecentraliseerd. „The regional pattern of Independent Television springs from an act of policy : the decision that the shape of the system should be not unitary but plural, as little as possible centralized, as much as possible dispersed and varied. During a period when more and more institutions have tended to be concentrated in London, the development of ITV on the basis of a number of separate programme companies each serving a particular part of the country has brought a new emphasis to local life and customs and provided creative centers in the provinces stemming from local initiative” (1). En verder : „Independent Television, by its federal structure, has brought a strong regional element into British Television. The programmes are provided by the Independent Television authority to serve the separate areas of the country” (2).

Het Regionaal Nieuws

Speelt in de ITV een merkwaardige rol.

„ITV-news”, een gemeenschappelijke dienst van al de programme companies, stelt het nationaal en internationaal nieuws op voor de hele keten. Maar dit wordt telkens systematisch aangevuld met regionale nieuwsuitzendingen en magazines, dus juist zoals in Frankrijk, geproduceerd door de individuele companies voor hun eigen gewest.

(1) ITV 1971. Guide to Independent Television, p. 175.

(2) Ibid., p. 185.

Méer dan 30 % van de eigen produktie van de 15 regionaal gespreide companies is informatie. En om de verhouding duidelijk te stellen : de companies tonen in het eigen gebied wekelijks gemiddeld 4 1/2 u. algemeen nieuws van de Independent News en daarnaast, als eigen produktie, 2 tot 4 u. gewestelijke berichtgeving (1). „Public service broadcasting on a regional basis continues to be one of Independent Television's most important contributions to TV in Britain” (2).

De opdracht tot Educatie

Werd in Groot-Brittannië niet toevertrouwd aan een afzonderlijk gespecialiseerde keten, noch aan een onafhankelijk organisme. Iedere programme company presenteert een minimum van 9 uur schooltelevisie per week en gemiddeld 3 tot 4 uur volwassenen-opvoeding (3) :

Ook regionale televisie in een klein land als het onze ?

Voor wie denkt, dat gewestelijke tv alleen mogelijk is in grote landen als Frankrijk, Engeland en Duitsland, som ik hier het aantal potentiële kijkers op van enkele companies : de kleine gebieden zijn The Borders (168.000), Channel Islands (32.000), North East England (850.000), N.E. Scotland (320.000), Northern Ireland (341.000), South East of England (455.000); de grootste : London (4.270.000), Midlands (2.600.000), Lancashire (2.460.000), en 4 gebieden met rond 1 miljoen kijkers. De meeste regionale companies zenden dus afzonderlijk uit voor kleinere bevolkingsgroepen dan die van onze 5 Vlaamse gewestelijke omroepen.

Proefondervindelijk onderzoek

In een nabije toekomst zal er in Groot-Brittannië een vierde tv-keten tot stand komen. Dit wordt in ieder geval zeer nadrukkelijk gezegd door de ITV, die met haar 1 programma de concurrentie niet kan volhouden tegen de BBC met haar 2 tv-ketens. Om die aanvraag kracht bij te zetten, heeft de ITA nu een „sub-

(1) Ibid., p. 17.

(2) Ibid., p. 18.

(3) Ibid., p. 52.

mission”, een concreet voorstel ingediend bij de minister van PTT, met haar „considered views about the use of the fourth UHF television channel in this country” (1).

Deze zeer recente studie is voor ons van zeer groot belang, omdat ze, na zoveel jaren van zuiver regionaal gerichte programma- en nieuwspolitiek, ons zal aantonen of de ingeslagen weg verder gaat bewandeld worden.

De Independent Television Authority vraagt voor Groot-Brittannië een 4de tv-net; gezien de BBC er reeds 2 telt, is het normaal dat de nieuwe keten toevertrouwd wordt aan de ITV. Deze laatste wenst niet dat daarvoor nieuwe programme companies in het leven geroepen worden. Het zouden geen concurrerende ketens zijn (natuurlijk wel voor de BBC, maar niet onderling zoals in de ORTF), maar met een complementaire programma-inhoud. Deze 2de keten zal het nationaal publiek een ruimere toegang verlenen tot allerhande uitzendingen, o.a. die van de „Independent Television's regional companies ...”. De I.T.V. ziet nu vooral de mogelijkheid niet alleen programma's in te schakelen „that are attractive”, maar ook meer gespecialiseerde, die voorheen niet konden uitgezonden worden, en zeker niet op „peak time” (2). Dit zal vnl. de educatieve programma's meer armslag geven (3).

De concurrentie tussen twee publieke instellingen, met name BBC en ITV, is de Britse televisie sedert de vijftiger jaren qua kwaliteit zeer sterk ten goede gekomen. Een gelijke competitie, nml. tussen twee diensten met ieder 2 netten, zal nog méér vruchten afwerpen.

Het verslag wijdt heel wat aandacht aan de nieuwe programma-mogelijkheden die ontstaan voor de *regionale* companies, en die nu, bij gebrek aan tijd, niet in het algemeen „network” programma terecht komen en véél méér aandacht verdienen. Thans worden reeds veel programma's geproduceerd in Londen, Birmingham, Manchester en Leeds, maar weldra zullen ook Glasgow, Cardiff en Bristol, Newcastle, Southampton, Norwich en Plymouth nieuwe kansen krijgen (4).

(1) ITV : A submission to the minister of Posts and telecommunications december 1971.

(2) Ibid., p. 3.

(3) Ibid., p. 11.

(4) Ibid., p. 12.

„The result would not only be a valuable stimulus to the system : it would also perform a social function, which ITV by its own record has always supported, of countering tendencies that would focus the nation's life too strongly on the metropolis”.

En tot besluit wordt de nadruk er op gelegd, dat de algemene programmaverhouding op de 2 ketens niet zal verschillen van die op het nu bestaande network, dat het 2de programma wel ietwat ernstiger kan zijn dan het eerste, dat ernstige uitzendingen, verdeeld over de 2 ketens, nu meer zendtijd kunnen krijgen, maar dat het tweede net hoegenaamd geen minderheidsprogramma wordt (1).

Dit uitvoerig en grondig bestudeerd project van de ITA laat andere mogelijkheden dan de voorgestelde niet ongemoeid. Van bladzijde 14 af worden andere oplossingen een na een onderzocht. Tegen 2 commerciële concurrentieketens is de ITV natuurlijk om zuiver zakelijke overwegingen gekant. Een officieel instituut als de ORTF kan zich, terwille van het opvoeren der kwaliteit, een veel grotere financiële inspanning getroosten; een commercieel organisme ziet vooral de winstmarges en wenst de eigen reclamemarkt niet in gevaar te brengen door versplintering van het aanbod (2).

Tegenover een nieuwe keten, overwegend gewijd aan educatie, staat de ITA om tal van redenen negatief (3). Indien men werkelijk de kijker nieuwe kansen op „adult education” en „open university” wil bieden, doen verstandige mensen dat in druk bekeken en niet op ketens, die reeds vóór haar invoering het

(1) Ibid., p. 14.

(2) Ibid., p. 15.

(3) Hoe reageren publieke opinie, pers, en parlement op dit ITA-voorstel? We lezen in *The Times*, van 1.12.71 :

De minister voor PTT, Chataway, kondigde einde november j.l. aan, dag hij zelf over het ITV-2 plan en een eventueel tot stand komen in 1976 kon beslissen, dat hij daarvoor het parlement niet moest raadplegen. Men begint echter, zowel bij Labour als in artistieke en vakbondsmiddelen een steeds heftiger oppositie waar te nemen; hun belangrijkste troef is het arguement, dat eerst een algemeen onderzoek moet plaats hebben inzake de omroep in Groot-Brittannië.

Bij de bespreking van het ITA-jaarverslag, stelt de Londense *Times* vast, dat de commerciële televisie in Groot-Brittannië het voornemen heeft de regionale individualiteit nog te versterken. In totaal produceerden de 15 Britse programma-companies in het jaar 70-71 méér dan 7.500 tv-uren; ongeveer 315 daarvan waren gewestelijke uitzendingen, gerealiseerd voor en in grote mate alleen gezien in de eigen regio.

publiek afkerig stemmen. Ten slotte is er op 2 algemene tv-ketens méér dan voldoende plaats en tijd voor al de noodzakelijke en gewenste educatie (1).

BBC : Geen educatieve tv-keten ; wel 2 complementaire

Er is in de programmastrategie van de officiële media heel wat veranderd, verjongd en verbeterd, toen eindelijk begrepen werd dat er ook concurrenten bestaan, commerciële vervlakkende concurrenten, en dat men tot taak had die te bekampen, wilde men de drie hoofdopdrachten, nml. ontspannen, informeren en opleiden, met succes ten uitvoer brengen.

De BBC, de vertrouwde, traditionele lichtbaken voor alle BRT-beheerders en hun medewerkers, heeft nooit geloofd in een lichte en een ernstige televisieketen, in een populaire en een educatieve, maar in 2 complementaire netten. Daarom heeft de regering wel heel verstandig en vooruitziend bepaald, dat BBC-1 53 1/2 u. per week mocht uitzenden en BBC-2 32 u. per week, maar dat sommige categorieën van programma's, zoals 2) godsdienstige, school- en educatieve, in deze totalen *niet* begrepen zijn.

Nu is er waarschijnlijk geen enkel radio- en tv-instituut in Europa, dat op educatief vlak zo'n grote ambities koestert, al zoveel bereikte, en reeds anno 71 de basis voor een zeer grondige adult education op alle niveau's had gelegd en volledig uitgewerkt. En dus rijst dadelijk de spontane vraag : welke tv-keten werd daarvoor gereserveerd. De twee netten, natuurlijk.

Eerst en vooral wordt het algemeen schema van de twee nationale networks gemeenschappelijk gepland, zodat het publiek altijd kan kiezen tussen twee contrasterende programma's (3). En de ernstige en lichte uitzendingen zijn zowel voor de ene als de andere keten bestemd, die, wanneer men de brede inhoud nauwkeurig bestudeert, qua niveau ongeveer evenwichtig uitvallen (4).

Trouwens : de tv-schooluitzendingen, de taalprogramma's en het educatief magazine worden op BBC-1 ingeschakeld; de vooravondopvoeding en de „open university” op BBC-2.

(1) BBC-Handbook 71, p. 33.

(2) BBC-Handbook 71, p. 33.

(3) Ibid., p. 44.

(4) De Brug, nr. 3, 1971.

De eventuele voordelen van een eenvormige keten met brede educatieve inslag wordt immers de laatste tijd zeer sterk gerelativeerd, door de nieuwe, goedkope tv-opnamemogelijkheden. Vroeger waren het alleen de BBC en de ITA die educatieve tv-programma's konden uitzenden en bleven media en onderwijs gebonden aan vaste uren. Maar begin 71 beschikten er in Groot-Brittannië ook 26 universiteiten, 39 colleges en 30 andere onderwijsmiddelen over uitzendingsfaciliteiten. Daarom kon de BBC zijn meesterlijk educatief programma oordeelkundig en vakkundig verwerken in twee ketens, die beide populair zijn; dus volgens de vaste regels van het spel.

Ook in de BBC : sterke uitbreiding Regionals.

Te Londen heeft men tot dusver nog niet gedacht aan een aparte volwaardige tv-keten, die zuiver regionaal zou gevoerd worden. Dit principe wordt immers reeds in de ITV toegepast. De BBC heeft nochtans de regionale belangen op tv-gebied niet minder toegewijd behartigd dan andere media, integendeel. Het totaal aantal regionale tv-programma's is er zelfs zo groot, dat ze in één enkele eigen keten niet zouden kunnen samengeperst worden. Reeds in 1970, met het oud systeem der grote regions, produceerden de Midlands 233 u. eigen tv-uitzendingen, North 331 u., Northern-Islands 260 u., Scotland 472 u., South and West 302 u., en Wales 737 u. Daarenboven realiseerden diezelfde centra voor de twee nationale netten, respectievelijk 318, 243, 25, 62, 241 en 152 u.

Het is echter al een hele tijd, dat de BBC de regions wil hervormen, „so as to provide a service in both radio and television, to smaller and more socially logical areas than was possible under the old regional system”. De plannen, aangekondigd in „BBC : Broadcasting in the Seventies”, en door mij uitvoerig behandeld in mijn artikel „De toekomst van de radio is de regio” (1) werden reeds in 1971 in realiteit omgezet. Nu bestaan er niet minder dan acht regionale radio- en tv-stations, nml. East Anglia, Midlands, North, North-East, North-West, South, South-West, en West. Met daarnaast drie grote TV-produktiecentra, nml. Birmingham, Manchester en Bristol. Zo gaat de BBC juist dezelfde weg op naar een sterk geregionaliseerde televisie als West-Duitsland en Frankrijk. En op tijd.

(1) The Listener 7.1.71 en BBC-brochure „In the public Interest”, jan. 71.

Competitie sluit ernstige programma's niet uit

In dit uitvoerig debat, over complementaire of competitieve ketens, over de educatieve en regionale en ontspanningsinslag in complementaire netten, blijft één probleem centraal gesteld : staat het ontketenen van de concurrentiestrijd door een nationale tegen een commerciële keten niet gelijk met het neerhalen van alle niveau's ? Dit is inderdaad een stelling die in ons land nog heel wat opgeld maakt. Paul Fox, Controller van BBC-1, is een man die van ervaring kan spreken en hij ziet het zo (1).

Het is een feit, dat BBC-1 op zijn minst de helft van de Britse kijkers aanlokt. Dat belet ons niet ongeveer de helft van onze begroting te besteden aan nieuws, duiding, drama, aan ernstige programma's. En dat van de drukst bekeken BBC-1-TV-uren op zijn minst 31 % behoren tot het informatieve, educatieve of kritische genre. En BBC-2 is nog veel serieuzer !

Trouwens : „Moeten we ons schamen over shows, over ontspanningsprogramma's, omdat ze populair zijn ? Moeten we ze opgeven, omdat de BBC zagezegd niet zou mogen wedijveren met commerciële ondernemingen ? Waarom verduiveld ? Is het niet het parlement, dat aandrang op competitie ?” (2).

In „Competition in Television” schrijft Hugh Wheldon het nog eenvoudiger (3) : populaire programma's zijn dikwijls goede programma's. En niet-populaire zijn dikwijls heel slechte.

NEDERLAND : WORDT HET DERDE TV-NET EDUCATIEF ?

Op 24 april 1971 verscheen een nota, uitgaande van de Ministers van Cultuur-Recreatie en Maatschappelijk werk enerzijds en van Onderwijs anderzijds, waarin men pleit voor het invoeren van een derde tv- (en radio)-net, bestemd voor het onderwijs en de volksoontwikkeling via de media. Deze derde keten zou toevertrouwd worden aan een nieuw organisme, dat de volledige verantwoordelijkheid draagt voor de uitzendingen, onder toezicht van bovengenoemde ministers. Aanvang van dit experiment : 73 of 74 (4).

(1) Ibid., „In the public interest”, p. 22.

(2) Competition in television 26 Ap., 1971 (BBC-brochures)

(3) Nieuwe Rotterdamse Courant : 29.4.71, 15.5.71, 27.8.71, Standaard 25.5.71, Gazet van Antwerpen 8 en 9.5.71, 22 en 23.5.71.

(4) Broadcasting in the Netherlands., sept. 71, p. 4-5.

In Nederland was het tot nog toe een stichting Televisie-academie (Teleac), afhankelijk van de Nederlandse Omroepstichting (NOS), die de volwassenenvorming behartigde, bijgestaan door een programmaraad, met vertegenwoordigers uit de nijverheid en van de volksopleiding. Ze kwam tot stand in 1963. De uitzendingen grijpen plaats in de late avond of over dag tijdens het weekend. Maar na 8 jaar nemen deze lessen in het zendschema van de twee tv-ketens samen slechts 3 1/2 u. in per week (1).

Van een apart net zal dus niet zo vroeg echt sprake zijn, vooral indien de NOS, alvorens ze definitieve besluiten trekt, eens in het buitenland te rade gaat bij de grote broers.

De kijkgewoonten van het Nederlandse volk (2) laten trouwens vermoeden, dat deze educatieve keten, indien ze toch tot stand komt, slechts op een geringe belangstelling zal kunnen rekenen. De Nederlander keek gemiddeld in 1970 ongeveer 5 avonden per week gedurende 2 1/2 uur. De kijkdichtheid van de eerste keten was, ondanks het feit dat beide programma's complementair zijn en het tweede niet veel ernstiger dan het eerste, veel groter dan die van twee. De populairste uitzending van II haalt nog 7 % minder dan de 2ste van I. En sommige culturele programma's halen maar 1 %.

Mag ik er volledigheidshalve aan toevoegen dat Nederland 13 miljoen inwoners telt om dergelijke minderheidsprogramma's te bekijken en te betalen, en wij, in Vlaanderen, maar 5,5 miljoen. Ondertussen is ook bij onze noorderburen voor het eerst een beweging ontstaan ten voordele van 2 concurrerende journaals op de 2 televisieketens. Het voorstel van een studiec commissie, om voor de NOS-radio en televisie één nieuwsdienst in te stellen met aan het hoofd een commissaris nieuwsvoorziening, stuit op bezwaren vanwege de omroeporganisaties. Het zijn vooral de journalisten die opposeren, die de informatie radio en tv gescheiden willen houden en pleiten voor concurrerende journaals (3).

VLAANDEREN OOK

Nic Bal, bestuursdirecteur van de culturele en educatieve uitzendingen der Vlaamse televisie, ijvert sedert jaren voor een nadrukkelijke en homogene aanpak door onze tv van volksontwikkeling

(1) Nieuwe Rotterdamse Courant, 24.3.71, Gazet van Antwerpen 24.3.71.

(2) Volkskrant 30.12.71.

(3) BBC-Handbook, ibid., p. 29.

AARD DER TV-KETENS

	COMPLEMENTAIR	CONCURREEREND	NATIONAAL	REGIONAAL	ZUIVER EDUCATIEF
Groot-Brittannië	BBC-1 en BBC-2	BBC-1 en 2 ITV-1 (en 2)	BBC-1 en 2 met talrijke regionale producties	ITV-1 (en 2) BBC-regionals	—
Frankrijk		France 1 en France 2	France 1 en France 2 met talrijke re- nationale producties	France 3 ORTF-régionaux	—
Duitsland		ARD en ZDF	ZDF	ARD 1 en 3 met ook talrijke subregio- nale studio's	<i>niet zuiver educatief maar gemengd - re- gionaal</i> BR, WDR, NDR en Südkette
Nederland	Ned.-1 en Ned.-2		Ned.-1 en Ned. 2		
Wallonië			RTB met regionale producties	RTB-régionaux Liège en Charleroi	
Vlaanderen			BRT		

en vooral van de „open universiteit”. Als bewonderaar van de BBC zou hij ongetwijfeld graag zo spoedig mogelijk zijn droom omzetten in werkelijkheid, vooral wanneer hij in het BBC Handbook 71 leest : „Finally, there is the Open University, establishment by Royal Charter and accepted by both political parties, to commence its work in educational partnership with the BBC in January 1971, a comet in the field of higher education” (1).

Juist diezelfde BBC zal echter de BRT-overheid, die de mogelijkheid tot het oprichten van een aparte tweede educatieve tv-keten overweegt, tot voorzichtigheid aanmanen. Er was in de geciteerde Engelse BBC-passus toch sprake van een *partnership* tussen het onafhankelijk organisme „Open University” en de Britse televisie; daarenboven denkt in de BBC niemand, van loopjongen tot directeur-generaal, aan een gespecialiseerd integraal educatief net.

Prof. Dr. A. Verhulst, voorzitter van de BRT-beheerraad, was te Turnhout op de studiedag van de Europese Faculteit voor Mens en Gemeenschap (2), waar de „Open Universiteit” als hoofdthema besproken werd door tal van eminente deelnemers uit binnen- en buitenland, zeer voorzichtig. Hij, die maar al te goed weet dat de thans bestaande radio- en tv-diensten van de BRT over veel te weinig begroting beschikken, dacht dat er van een Open Universiteit in de eerstvolgende 8 tot 10 jaar moeilijk sprake kon zijn en hij bleek de mogelijkheid van een afzonderlijke educatieve keten, uit te sluiten.

De Vlaamse pers, en meer speciaal de gespecialiseerde recensenten die de gelegenheid hebben dergelijke problemen uit te diepen, reageren even kritisch (3), stelden o.m. de vraag, of de BRT „Een voorspelbare mislukking als die van de Engelse Open University” eveneens tegemoet wil gaan. Stipten aan dat het verkiezingsprogramma van de CVP inderdaad een tweede educatief net vroeg, terwijl de BSP, „realistischer”, méér voelde voor 2 concurrerende ketens,, zodat de Vlaamse kijkers een grotere keuze van programma's zouden hebben; iedereen zou in dit land gediend zijn met twee concurrerende Vlaamse netten”.

Twee zoniet commerciële, maar dan toch complementaire volwaardige tv-netten schijnen ook het streefdoel te vormen van de RTB, die toch besloten heeft zoals de instituten in de ons om-

(1) Nieuwe Gids 7.12.71.

(2) De Nieuwe 24.12.71.

(3) 16 en 23.10.70.

ringende landen, in het teken des tijds echt te gaan decentraliseren, minder geld te spenderen aan de nieuwe gebouwen op de Reyerslaan te Schaarbeek, en twee goed uitgeruste televisiestudio's te bouwen te Luik en te Charleroi. Dit is niet alleen een beslissing van de RTB-Raad van Beheer, maar eveneens een zeer kordate en door stakingen benadrukte wens van het gemeenschappelijk front der beroepsverenigingen. Deze actie wordt uitvoerig commentariseerd door kranten als „La Gauche” (1), „La Dernière Heure” (2), „Le Soir” (3), en „Combat” (4), die de toestand als volgt samenvat :

„... il apparaît que l'idée de la création d'une deuxième chaîne TV autonome politiquement et techniquement, commence à se développer en Wallonie”.

Het is bijna overbodig er aan toe te voegen, dat „La Libre Belgique” integendeel heel weinig voelt voor alle initiatieven, die de bestaande centralisatie in gevaar brengen.

Eén zaak staat vast : als de RTB ooit een tweede tv-net opricht (en men kan zich moeilijk voorstellen dat ze zich door haar BRT-collega's zou laten voorbijstreven), zal het een overwegend gewestelijk tv-net zijn. Nu reeds leveren de regionale studio's heel wat produkties aan de centrale tv-keten; en een instituut dat er toe besluit niet alleen minder tv-studio's te bouwen op de Reyerslaan om uitgebreider moeilijkheden in Wallonië te kunnen voorzien, maar zelfs in een nabije toekomst personeel wenst weg te trekken uit de hoofdstad naar Luik en Charleroi, natuurlijk met gelijkaardige bedoelingen, zal wel verplicht zijn een eventuele tweede televisieketen op te bouwen rond zijn gedecentraliseerde en geregionaliseerde infrastructuur.

Niemand zal het mij kwalijk nemen dat ik mij hier terloops voorzichtig afvraag, of het wel wijs is en vooruitziend dat, terwijl de Walen hun tv uitbouwen in Brussel en in Wallonië, wij Vlamingen die misschien wel eens zullen verplicht worden Brussel te verlaten, alles investeren in de FDF-gemeente Schaarbeek, en halsstarrig verbod opleggen aan onze technische diensten in de eigen Vlaamse gewestelijke centra, waarin we ons later eventueel zullen moeten terugtrekken, ook maar de mogelijkheid van uitbreiding voor de televisie te voorzien.

(2) 16.10.70.

(3) 17.10.70.

(4) 29.10.70 en KTRC, Omroep informatie nr. 32, mei 71, p. 22.

Aan regionale televisie in Vlaanderen, door middel van gewestelijke studio's of captatiewagens, wordt in diverse milieu's hoe langer hoe méér gedacht. Schreef ere-gouverneur R. Declerck (1) onlangs niet : „De oprichting van lokale produktiecentra stelt vanzelfsprekend een uitbreiding van de bestaande armatuur voor- op en de daarbij aansluitende personeelsvermeerderingen in het teken van de wet van Parkinson. Er is in ieder geval een probleem dat objectief moet afgewogen worden. De kijker zal er zich misschien niet voor interesseren van waar de uitzending geschiedt vanaf het ogenblik dat ook zijn streek in de kijker komt met haar eigen aspecten en haar eigen problematiek. Dit is geen kwestie van lokaal patriotisme maar van verdelende rechtvaardigheid”.

Ik voeg er aan toe : captatiewagens die vanuit Brussel de regio's moeten bestrijken zullen een ruime regionale televisieaanwezigheid niet in de hand werken, integendeel. Eigen gewestelijke televisiestudio's, kunnen zoals in het buitenland, dat wél doen, *moeten* dat doen in een Vlaanderen dat heel wat sterker doorslaggevende argumenten kent om te decentraliseren dan de buitenland. Het zou waarlijk niet te geloven zijn, dat juist wij alleen, blind alles op Brussel zouden richten.

Maar wat dan met de tv-educatie en de hogeschool?

Rector A. Gerlo van de V.U.B. heeft zijn openingsrede van het academisch jaar op 4 oktober 1971 gewijd aan „Nieuwe onderwijs-media, volwassenvorming en open universiteit”. We vragen niet beter dan samen met hem de grote betekenis te onderstrepen van de Engelse Open University (2). In het planningscomité van 19 leden zetelen o.a. de rectoren van de universiteiten van Cambridge, Sussex, Essex en Hull : de traditionele universiteiten, aldus professor Gerlo worden dus zeer nauw betrokken bij de oprichting. De bedoeling van de Open University is vooral het bieden van „gelijke kansen voor allen” : „in Engeland schat men het aantal studenten, die jaarlijks de school verlaten als ze 15 zijn, en die nochtans de begaafdheid hebben om bvb. arts, jurist of ingenieur te worden, op 30.000”.

Aan de vooropleiding worden geen eisen gesteld : maar alleen wanneer men 21 is wordt men toegelaten : om de 18-jarigen er toe

(1) ABC 11.12.71.

(1) p. 14.

aan te zetten de traditionele universitaire weg te volgen. Voor het eerste jaar werden 25.000 studenten aanvaard.

Deze Open University verstrekt eerst en vooral onderwijs door middel van „written correspondence-packages” (1). De aanvankelijk gebruikte benaming, nml. „University of the Air” werd trouwens vlug vervangen. „Radio en televisie zijn slechts onderwijsmiddelen onder een hele reeks andere : de radio- en tv-cursussen zijn aanvullend, facultatief”.

Ik ben er van overtuigd dat Rector Gerlo, voor zo'n open universiteit, waarbij de media slechts gedeeltelijk betrokken worden, geen volledige tv-keten opeist.

De twee hoofdkandidaten voor het tweede tv-net, educatie en regionaal leven, kunnen dus rustig naast mekaar een rol spelen, ieder op gepaste uren en hebben er alle belang bij dat nog veel andere, populaire genres het algemeen beeld van de keten komen opluisteren. Zo geschiedde het toch in BBC en ORTF en WDR, en met een waarlijk doorslaggevend succes.

BONDIGE BESLUITEN

1. In de audiovisuele media brengen diverse ontstuitbare stromingen een voortdurende evolutie te weeg. Het komt er op aan ze te begrijpen, op tijd, en er zich bij aan te passen. Radiostrategen die de waarheid in de ogen durven zien, weten dat het luisterspel een wankelend genre is, omdat toneel zoveel beter in de televisie thuishoort. Hetzelfde kan gezegd worden van de educatieve radio, die altijd, tenzij dan voor enkele zuiver auditieve genres zoals de initiatie in de klassieke muziek, aan bloedarmoede heeft geleden, bij gebrek aan visuele illustratie. Welnu : de radio stelt zich teweer door in het offensief te gaan en luisteraars bij te winnen voor de ontspanningsmuziek, de tienerklanken, het regionaal en lokaal nieuws, het achtergronddecor. Anderzijds moeten we sommige disciplines, waarvoor de televisie de geschikte katalysator is, zoals het volwassenenonderricht en de open universiteit, breed uitbouwen.

2. Daarbij dienen we met overleg te werk te gaan. Gezien in het buitenland de universiteiten nu reeds méér gebruik maken van

(2) Ibid., p. 17.

de magnetoscoop en de videocassettes, dan van de rechtstreekse tv-les, zal het visueel massa-medium méér een bevoorradingskanaal worden, dan een rechtstreeks docent.

3. Dan rijst dadelijk de vraag : moeten we voor die open universiteit, de volwasseneninstructie en de recyclage een volledige tweede tv-keten mobiliseren ?

In Frankrijk, Groot-Brittannië, de meeste Duitse omroepen en in Nederland wordt de educatie verspreid over de bestaande tv-ketens, wat een veel breder kijkerspubliek bezorgt dan op een gespecialiseerd universiteitsnet.

4. Daar waar toch een aparte keten wordt gereserveerd, is de belangstelling zo klein en zijn de uitgaven zo groot, dat zich een algemene reorganisatie en centralisatie opdringt.

— Een zeer opvallende vaststelling bij het bestuderen van de toestand in de ons omringende landen, is de zeer ruime plaats die de regionale produktie er inneemt, hetzij in aparte volwaardige tv-ketens, hetzij verspreid over de bestaande netten. Deze gewestelijke uitzendingen zijn, in tegenstelling met de educatieve, geen minderheidsgenres maar worden geestdriftig gevolgd door een groot kijkerspubliek.

— Hoezeer behoudsbezinde omroepstrategen het ook kunnen betreuren, heeft de leiding van de media in de meeste landen waar een tweede tv-keten kan in het leven geroepen worden, zakelijk vastgesteld dat de concurrentie tussen de ketens de toekomst is, omdat ze een gezond evenwicht tot stand brengt tussen inspanning en ontspanning, en het hele produktieteam verplicht onafgebroken te streven, terwille van de overlevingskansen, naar betere, overtuigender programma's voor een grotere belangstellingskring.

5. Deze nieuwe fascinerende mogelijkheid om met de massamedia te trachten het ontwikkelingspeil van onze Vlaamse bevolking op een hoger niveau te stuwen, mag ons niet doen vergeten dat er nog andere, even belangrijke belangen bestaan, die in het buitenland lang vóór de permanente educatie in de televisie een ruime plaats hadden verworven, en bij ons nog altijd op de wachtlijst staan.

Het verbaast mij zelfs dat onze gewesten, de Vlaamse economische raden, de provinciebesturen en de steden, in opvallende tegenstelling met wat in Wallonië reeds lang werd bereikt, een dagelijkse

aanwezigheid in de tv-ether niet sedert lang en zeer nadrukkelijk hebben opgeëist. De onverdeelde bijval van *de regionale televisie* in de buitenland, de ruime plaats die zij er verworven heeft in de uitzendingschema's, heeft er ook de aandachtige, objectieve Vlaamse analyst van overtuigd, dat ze prioritair moet ingeschakeld worden in een land, dat niet alleen om praktische overwegingen naar gewestelijke structuren evolueert, maar ook om zuiver idealistische.

Daarenboven zal de boeiende regionale informatie uit Vlaamse steden en gewesten in een tweede keten de kijker terugwinnen, die de educatieve programma's er onvermijdelijk uit wegstoten.

Samen met de normale informatieve, ontspannings- en ernstige programma's die een tv-keten volwaardig maken, zal ze in dit land een interessante en, wat belangrijk is, een *nieuwe* keuzemogelijkheid bieden.

Prof. Dr. J. BRIERS
Assistent F. BEKE